

Tomasz Bilicki

JESTEM!

program edukacyjny dla liderów i wychowawców

Program powstał: listopad-grudzień 2004 r.

Ostatnia aktualizacja programu: marzec 2006 r.

Wszelkie prawa zastrzeżone! © T.Bilicki

SPIS TREŚCI:

1. Wprowadzenie.

STOPIEŃ 1:

2. Zajęcia edukacyjne – konspekty:

Sesja 1: Jakie są *nasze* zasady *naszych* spotkań?

- o nas i naszych oczekiwaniach oraz wymogach i regułach programu.

Sesja 2: Co to znaczy być wolontariuszem, wychowawcą, liderem?

- o definicjach, stylach wychowania i zarządzania oraz autorefleksji.

Sesja 3: Czy człowiek różni się od sałaty lub psa?

- o humanizmie, koncepcjach człowieka i jego prawach.

Sesja 4: Dla kogo są prawa dziecka? Co ważniejsze – rozum, czy emocje?

- o prawach dziecka oraz konflikcie między emocjami a rozumem.

Sesja 5: Jakich zasad muszę przestrzegać jako wolontariusz, wychowawca, lider?

- o standardach pracy wolontariusza, wychowawcy i lidera.

Sesja 6: Jak zmienia się myślenie człowieka wraz z wiekiem i co z tego wynika?

- przyspieszony kurs wybranych zagadnień psychologii i metod zarządzania.

Sesja 7: Czy będąc wychowawcą i liderem muszę słuchać hip-hopu?

- o byciu wychowawcą, animatorem i liderem; o wszystkim tym – tu i teraz.

Sesja 8: Czy każdy rozwiązany konflikt ma zwycięzcę?

- o mówieniu, które warto posłuchać i o słuchaniu przy którym warto mówić.

Sesja 9: Wielcy ludzie naszych czasów.

- jak zmieniać rzeczywistość wokół nas: Jan Paweł II, Schweitzer, Gandhi...

Sesja 10: Jestem wolontariuszem! Jestem wychowawcą! Jestem liderem! Koniec szkolenia?

- o pracy nad sobą. Rozdanie certyfikatów uczestnictwa.

STOPIEŃ 2 - dodatkowo:

Sesja 11: Jak prowadzić działalność pożytku publicznego?

- o zasadach i standardach działalności społecznie użytecznej oraz jej finansowaniu.

Sesja 12-14: Wizyty w organizacjach prowadzących działalność pożytku publicznego.

Sesja 15: Zasady realizowania programu „Jestem!”

- podsumowanie, wymiana spostrzeżeń o programie.

3. Materiały do realizacji programu.

1. Wprowadzenie

Program edukacyjny „Jestem!” - specyficzna forma zajęć na pograniczu poradnictwa specjalistycznego, warsztatów i grupy wsparcia - przeznaczony jest dla prowadzących działalność pożytku publicznego **wolontariuszy, liderów i wychowawców**, zwłaszcza osób już pracujących albo świadczących usługi wolontarystyczne na rzecz dziecka lub rodziny.

Motywy powstania programu „Jestem!” jest docenienie wartości pracy wielu ludzi, którzy prowadzą działania społecznie użyteczne. Praca ta często ma charakter wolontariacki, nieformalny, niepubliczny i niewyspecjalizowany; nierzadko też realizowana jest przez młode osoby, niewiele starsze od osób korzystających z tej pracy. W szczególności program „Jestem!” adresowany jest do **nie posiadających wyższego wykształcenia pedagogicznego wolontariuszy, liderów grup młodzieżowych, udzielających korepetycje i pomoc w nauce, świadczących dzieciom, młodzieży i rodzinie wszelkiego rodzaju wsparcie, prowadzących działalność w sferze pomocy społecznej, edukacji i wychowania, doradców młodzieżowych i rodzinnych, itp.**

W sferze wychowania, Jan Paweł II¹ - doceniając wagę wprowadzania dzieci i młodzieży w kręgi szersze, niż rodzina i szkoła - chce ożywienia działalności różnych stowarzyszeń i ruchów. Papież zauważa, iż wychowawcami młodych ludzi mogą być między innymi świeccy, dorośli i starsza młodzież. Zdaniem Jana Pawła II, chociaż fundamentalną rolę w życiu człowieka sprawuje prawidłowo funkcjonująca rodzina, dzieci wychowywać należy w kierunku współpracy z wieloma wychowawcami. **Wspólnotowy wymiar człowieka prowadzić powinien do uporządkowanej współpracy różnych środowisk wychowawczych.**

Współpraca tych środowisk wydaje się być ważna zarówno w przypadku rodzin należycie wypełniających swoje funkcje, jak i rodzin patologicznych. Tworzone przez organizacje pozarządowe środowiska wychowawcze (parafia, harcerstwo, stowarzyszenia i ruchy młodzieżowe, świetlice i kluby) efektywnie wspierają w rozwoju młodych ludzi. Często pracują one nie tylko metodą indywidualnego przypadku, ale także **metodą środowiskową oraz metodą grupową**, a **wychowawcy wykonują tam swoją pracę będąc prawdziwymi liderami oraz autorytetami dla dzieci i młodzieży.**

¹ Por.: Bilicki T., Dziecko i wychowanie w pedagogii Jana Pawła II, Impuls, Kraków 2000, str. 74.

Także w systemie pomocy społecznej prowadzone są działania profilaktyczne i z zakresu interwencji kryzysowej oraz wsparcia dla rodziny, które przeciwdziałają patologiom społecznym oraz są szansą na prawidłowy rozwój młodzieży z grup szczególnego ryzyka.

Uwzględniając powyższe fakty, głównym celem programu „Jestem!” jest **przygotowanie wolontariuszy - wychowawców oraz liderów zdolnych do efektywnej pracy w różnych sferach pożytku publicznego**. Zadaniem programu jest również wzmocnienie aktywności obywatelskiej pełnoletniej młodzieży, która rozumie problemy młodszych kolegów, a także zwrócenie uwagi na konieczność realizowania pracy wolontariackiej i opiekuńczo – wychowawczej w zgodzie z obowiązującymi standardami, w tym prawami dziecka. Z programu „Jestem!” skorzystają nie tylko wolontariusze związani z wychowaniem dzieci i młodzieży, ale wszyscy, którzy chcą rozwijać swoje umiejętności interpersonalne oraz nabyć wiedzę na temat działalności pomocowej – są to czynniki niezbędne w pracy każdego wolontariusza.

Szkolenie w programie „**Jestem!**” odbywać się może w trybie **1. i 2. stopnia**:

- **1. stopień:** dla osób, które ukończyły co najmniej 17 lat, w szczególności obecnych i przyszłych wolontariuszy. Celem szkolenia 1. stopnia jest nabycie przez uczestników:

- podstaw wiedzy na temat wolontariatu, wychowania, zarządzania i działalności pomocowej,
- umiejętności komunikacyjnych, wychowawczych i przywódczych,

- **2. stopień:** dla osób, które posiadają wyższe wykształcenie z przygotowaniem pedagogicznym lub osób nie posiadających takiego wykształcenia, ale dysponujących dużym doświadczeniem w pracy z dziećmi, młodzieżą lub rodzinami. Aby uczestniczyć w 2. stopniu, należy ukończyć 1. stopień. Celem szkolenia 2. stopnia jest:

- uzupełnienie wiedzy z zakresu prowadzenia działalności pożytku publicznego,
- superwizja własnych umiejętności komunikacyjnych, wychowawczych i przywódczych,
- uzyskanie uprawnień do prowadzenia zajęć 1. stopnia w programie „Jestem!”.

Powyższe, ogólne **cele programu „Jestem!”** wyrażają się w **rozkładzie materiału, czyli konspektach poszczególnych sesji**. Każda sesja ma także cele szczegółowe, opisane w konspekcie.

Program „**Jestem!**” **ma charakter humanistyczny i otwarty**. Oznacza to, iż prowadzący zajęcia może i powinien wykorzystywać własne doświadczenia oraz pomysły. Dozwolone i pożądane jest uzupełnianie przez prowadzącego schematów sesji o – związane z omawianym

tematem i zgodne z założeniami programu – materiały, zajęcia i ćwiczenia. **Program „Jestem!” jest bardziej zbiorem propozycji tematów**, niż zapisem konkretnej wiedzy do przekazania. Każdy z uczestników programu ma prawo do wyrażania swoich poglądów i zabierania głosu w dyskusji, a zajęcia należy prowadzić szanując poglądy i uczucia członków grupy.

Osoba prowadząca zajęcia w programie „Jestem!” powinna oprzeć swoje przywództwo na relacji interpersonalnej z uczestnikami, a więc rozwiązywać problemy i konflikty metodą negocjacji i mediacji. Obowiązkiem prowadzącego jest poszukiwać i rozumieć oczekiwania uczestników.

Program „Jestem!” oparty jest na następujących założeniach pedagogicznych:

1. **wychowanie** - uwzględniające godność człowieka i jego indywidualność - **jest uzasadnione i potrzebne oraz trwa całe życie**,
2. w wychowaniu i kontakcie dorosłych z dziećmi ważne są **standardy postępowania w zakresie praw dziecka oraz autentyczna empatia**,
3. **wychowanie powinno mieć charakter holistyczny** i uwzględniać wszystkie sfery życia człowieka, między innymi: intelektualną, emocjonalną, fizyczną, duchową, religijną, społeczną, a nade wszystko świat wartości,
4. ponieważ w **działalności wychowawczej fundamentalną rolę odgrywa osobowość wychowawcy lub lidera**, wychowawca powinien mieć predyspozycje do swojej pracy oraz nabyte: wiedzę i umiejętności,

Stopień 1. programu obejmuje 10 sesji i co najmniej 50 godzin dydaktycznych. Stopień 2. zawiera zajęcia 1. stopnia oraz dodatkowo 5 sesji i 25 godzin dydaktycznych (łącznie 75 godzin dydaktycznych). Dla zainteresowanych absolwentów programu warto stworzyć grupę wsparcia i kontynuować spotkania, np. raz w miesiącu.

Do prowadzenia zajęć konieczna jest odpowiednia sala, a najlepiej kilka sal (miejsce do niezależnej pracy w grupach) oraz zaplecze socjalne (wc). Potrzebne są także: sprzęt biurowy i plastyczny (kartony, kredki, mazaki, markery, tablica), urządzenia elektroniczne (video lub dvd, telewizor, rzutnik lub komputer i projektor multimedialny) oraz artykuły spożywcze (herbata, kawa, woda). Zastosowanie tablicy i multimediiów umożliwia realizację celów programu zgodnie z dydaktyczną zasadą poglądowości oraz wymogiem przyswajania wiadomości w sposób wzrokowy.

Liczba uczestników w grupie nie powinna przekraczać 20 osób, optymalna liczba to 15 osób. Prowadzący, przy planowaniu terminów spotkań, powinien wziąć pod uwagę, iż niektóre sesje wymagają odpowiedniego przygotowania się uczestników (na przykład: przeczytania książki lub jej części). **Każda sesja, z wyjątkiem wizytacji (sesje 12-14 stopnia 2.), realizowana jest według stałego schematu:**

1. runda na rozpoczęcie: „co teraz czujesz?”, „o czym myślisz?”,
2. przedstawienie tematu i celów spotkania,
3. realizacja wątków głównego tematu sesji,
4. zadanie uczestnikom pracy domowej,
5. runda na zakończenie: „co było dla mnie dzisiaj ważne?”, „co odkryłem?”...

Pomiędzy wątkami podejmowanymi w czasie sesji należy robić przerwy, aby utrzymać maksymalną kondycję psychofizyczną uczestników i prowadzącego. Większość metod programu wypełnia założenia dydaktycznej zasady świadomego i aktywnego udziału uczestników w procesie uczenia się, przystępności oraz związku teorii z praktyką; prowadzący zajęcia powinien przy tym bazować na dotychczasowych doświadczeniach uczestników.

Główne **metody pracy** w programie „Jestem!”:

- burza mózgów
- warsztaty teatralne i dramowe
- opracowywanie materiałów w grupie
- warsztaty twórczego myślenia
- działanie przez sztukę (plastyczną, muzyczną, literacką)
- wykład, prezentacja multimedialna
- zabawa
- oglądanie filmów z dyskusją.

Zmiany w programie: niniejsze materiały są nową i poprawioną wersją programu. Aktualizacja jest wynikiem doświadczeń z pierwszych edycji programu. W szczególności:

- zrezygnowano z połączenia programu z kursem dla wychowawców kolonijnych,
- zwrócono szczególną uwagę na niektóre zagadnienia, które pierwotnie traktowane były bardziej marginalnie (przykłady: Konwencja o Prawach Dziecka, wizytacje (stopień 2.)),
- urealniono rozkład i czas zajęć.